

Paraguai

written by Josep M. Boixareu Vilaplana | 17 de gener de 2026
Cap a finals de març del 1975 volava des de Foz d'Iguazú a Asunción, la capital del Paraguai. D'aquesta ciutat en tinc alguns records borrosos que tractaré d'aclarir. En aquest cas hauré de descriure les imatges que em venen a la memòria. L'objectiu professional era, com sempre, anar a vendre llibres visitant les poques llibreries que hi havia en aquella capital acompanyat de la meva esposa Montse que a Buenos Aires s'havia afegit al darrer tram del meu llarg periple sud-americà.

La primera imatge em representa una plaça, crec que se'n deia de la Independencia, amb arbres de formes diverses, algun parterre i molts, molts nens que portaven a la mà unes caixes de fusta on hi guardaven els seus estris i productes. Eren enllustradors de sabates, molts més que no pas vianants ni gent asseguda en bancs de fusta o restes de tanques de pedra. Vaig imaginar que se'ns tirarien al damunt per discutir-se la feina, però no! Eren educats i estaven organitzats, així que ens van venir els dos que els tocava per torn. Naturalment els vam donar feina. Vam col·locar els peus damunt de l'agafador de la caixa que tenia la inclinació adequada i tots dos es posarem a la feina amb aplicació. De primer, traure les crostes de terra, raspallar, sucari amb la crema del color adequat, passar el drap per escampar bé la crema i donar llustre amb el raspall una i altra vegada. Les nostres sabates apareixien brillants però ells seguien llustrant fins que l'empit semblava talment un mirall. Encara hi van donar un retoc amb un drap com si finessin una obra d'art. El preu, per nosaltres una misèria, per a ells potser el seu jornal.

Cases i casetes modestes, algunes molt boniques als nostres ulls. Tenia l'adreça d'algunes llibreries, no en recordo quantes. Una de les assenyalades com més importants estava a l'altra banda de la plaça. Era una papereria-llibreria com la del poble més petit de casa nostra. A l'aparador, que no tenia

vidre, llibres tècnics barrejats amb contes i llibres d'ocasió, entre els quals alguns de nostres, alegria! Sé que hi vaig entrar i no gaire cosa més. En localitzarem algunes més, no en recordo quantes, sempre del mateix estil. Hi havia, però, llibres.

Molt a prop d'aquella gran plaça hi havia un museu de rèptils. El vam visitar amb poca convicció i en vam sortir abans d'hora. S'hi exposaven en prestatgeries una quantitat innombrable de flascons amb tota mena de serps de formes helicoidals immerses en formol; llavors encara s'utilitzava. La Montse va sortir al carrer davant meu; la cosa feia no sé si fàstic, angúnia o les dues coses alhora.

Tenia programada una visita molt especial als afores de la ciutat. Es tractava de dos antics professors meus, germans Maristes, que estaven allí com a missioners. Un taxi ens hi va dur. S'estaven en una petita i modesta caseta però amb el seu encant. Crec que algú els havia anunciat la nostra visita car ens estaven esperant; es tractava dels germans (al col·legi en dèiem *hermanos*) Baltasar i Eusebio, el primer, un molt bon professor de matemàtiques i el segon de francès al curs llavors anomenat pre-universitari i amb el qual havia fet una bona amistat i que, de veritat, es deia Ignasi Farreres. El germà Baltasar va morir relativament jove, Ignasi Farreres va morir per la pandèmia de la Covid-19.

Vam fer-la petar on aquí en diríem l'eixida de la casa, on hi havia un petit hortet amb un arbre fins aleshores desconegut per mi, es tractava de l'arbre de la guaiaba els quals fruits, les guaiabes, ens van deixar tastar. Llavors vaig entendre d'on venia el nom de *guayabera*, aquesta camisa de la qual en tinc dues comprades a Mèxic i que encara utilitzo a l'estiu per ser molt fresca. Ens van explicar les seves feines al Paraguai. El germà Baltasar, molt traçut, ensenyava al pagesos a fer pous, conduccions d'aigua per al reg, reparar màquines agrícoles, etc. El germà Ignasi escrivia i editava catecismes en espanyol i guaraní, ambdues llengües oficials al Paraguai.

Aquella nit el germà Baltasar ens va convidar a sopar en un restaurant aparentment senzill però que en entrar al menjador ens vam trobar amb un tipus de gent que no havíem vist pels carrers d'Asunción. Vestien elegantment i semblaven de bona posició. El germà, en veu baixa, ens va dir: *aquí casi todos son colorados*. No ho enteníem i ell ens ho va explicar. Al país hi havia un règim dictatorial liderat pel general Stroessner del partit únic *Colorado*. No m'havia preocupat per aquest tema, però llavors hi vaig caure; el general Stroessner era amic de Franco. Tot quedava aclarit.

Ens quedava una visita que m'havia recomanat el meu pare. El riu Paraguai passava a tocar d'Asunción i a l'altra banda hi havia una tribu d'indis Makás, que era la visita que ens quedava pendent. Ens van informar que baixant per un determinat carrer anava a parar pràcticament al riu i allí sempre hi havia algun barquer disposat a passar-nos a l'altra banda. Efectivament, a la vora del riu vam trobar un home amb una barca a qui preguntàrem si ens duria allà on hi havia el indis Makás. Vam fer preu per anar, esperar-nos i tornar. Ja no recordo si la barca era a rem o a motor –parlo de l'any 1975. El que sí que tinc ben present és l'amplada i el corrent d'aquell riu, dimensions americanes; l'altra riba es veia una mica lluny. El barquer tenia la suficient experiència per saber d'on havia de sortir per anar a parar allà on eren els Makás. Travessar aquell ample corrent feia molt respecte, almenys per a nosaltres que no havíem vist més cabal que el del Rhin.

En desembarcar ens va venir a veure qui el barquer, que també feia de traductor, ens va dir que era el cap de la tribu. Anava vestit amb els seus guarniments i com a bastó duia una llança. Alguna cosa li va dir al barquer i ell ens ho va traduir: *Les da la bienvenida y pregunta si quieren que saque las víboras*. En sentir aquest nom, la Montse i jo al uníson vam contestar amb un no rotund. Llavors vaig recordar una fotografia que s'havia fet el meu pare amb una d'aquelles

víboras posades com a bufanda al voltant de l'esquena; ell sempre havia estat més atrevit que jo. No eren els escurçons nostres sinó una mena de boes que devien fer molt respecte. Vam veure com coïen uns ocells amb plomes davant de les barraques. El cap ens va preguntar si ens volíem fer unes fotos amb les seves filles; a això vam dir que sí. Dues noies joves amb les cares pintades de ratlles vermelles horitzontals i verticals i amb aquelles tires de colors per faldilletes, collarets i res més. Se'ns van posar al mig de la Montse i jo que ens havien coronat amb unes diademes acolorides. El barquer ens va fer la foto i el cap de la tribu també es va brindar a posar al mig de nosaltres. Anava abillat amb uns pantalons llargs estampats amb dibuixos vermells, blancs i blaus; damunt, una mena de faldilleta de plomes, una pitrera estreta amb els mateixos colors que li penjava del coll, al cap, un tocat amb plomes. Amb la mà es recolzava en un arc i fletxes que li arribaven fins al coll. Puc explicar-ho amb aquest detall perquè en guardo les fotografies. Naturalment, tot allò estava preparat per al turisme, però allí estàvem tots sols. Després de deixar la propina que ens va suggerir el barquer vam tornar a contracorrent de les amples aigües del riu Paraguai.

No acabaré la meva estada al Paraguai sense recordar el seu gran escriptor i poeta, Augusto Roa Bastos, citant el primer paràgraf del seu poema *Lamento de la espiga de la tarde*:

*Rubio color de la espiga,
no te mueras por la tarde,
que el hombre mira sin ojos
y sin voz llora penares,
por la tarde...*